

Szociális Charta

„Emberi méltóság - Korlátok nélkül”

„...a méltóság az emberi léttel eleve együttjáró minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. [...] Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.”

(Alkotmánybíróság 64/1991. (XII. 17.) AB számú határozata)

Figyelemmel arra, hogy túrhetetlenné vált a hajlék nélkül élők kirekesztettsége, a társadalom türelmetlensége, elismerve a „pozitív zéró tolerancia”, a segítség nyújtás kötelezettségét a társadalom valamennyi tagjára, látva, hogy a közéletben felmerülő és az alkotmányos gondolkodást provokáló kérdések az állampolgári jogok országgyűlési biztosa fellépése lehetőségeinek határát feszegetik, hangsúlyozva, hogy a biztos olyan alapjogvédő fórum, mely szükségképpen képes a közgondolkodás paradigmáit a demokratikus jogállami elvárások szerint befolyásolni, ugyanakkor belátva, hogy az egységes szakmai álláspont a garanciája a stabil és hiteles ombudsmani fellépésnek, szükségessé vált egy folyamatosan alkalmazható, azonban aktuálisan egy-egy konkrét helyzet megoldását segítő elvi nyilatkozat deklarálása.

Ebben a dokumentumban az aláírók rögzítik azokat az alapelveket, amelyek meghatározzák a konkrét cselekedetek kereteit. Kizárólag a szakembereken és a politikusokon múlik, hogy mennyire tudják az elfogadott alapelveket és a gyakorlatot egymással összhangba hozni. Ez a feladat valamennyi – a döntés-előkészítésben és a végrehajtásban dolgozó – szakember számára is.

Alapelvek

- ❖ A helyi politikusok, köztük a szociálpolitikával foglalkozók feladata, hogy a polgárok otthonuknak érezhessék a települést, ahol élnek.
- ❖ A polgárok önszerveződése, szolidaritása, érdekképviselete minél szélesebb keretek között szerepet kapjon a társadalmi kohézió erősítésében.
- ❖ A közszereplők felelőssége, hogy megakadályozzák a település társadalmának szétszakadását, csoportok, vagy egyének kiteszítottságát, erősítsék a település társadalmának integrációját.
- ❖ A helyi szociálpolitika gyakorlati alapelveként fogalmazható meg, hogy az ellátás középpontjában a szociális segítségre szoruló polgár áll.
 - ❖ A szociális segítségre szoruló polgár elidegeníthetetlen joga emberi méltóságának, állampolgári jogainak tiszteletben tartása.
 - ❖ Minden szociális ellátásért folyamodó és abban részesülő ügyfélnek joga van személyes önállóságára, erkölcsi méltóságának megtartására.
 - ❖ A szociális ellátások célja e képességek elismerése és támogatása. A szociális ellátások révén arra kell törekedni, hogy az ügyfelek életfeltételei jobbra váljanak, hogy teljesebb jogú tagjai legyenek a társadalomnak, hogy jogaik és érdekeik érvényesítésére képes polgárai legyenek az országnak.
 - ❖ Az ellátások meghatározásában és nyújtásában az ellátottak aktív részvételére kell törekedni. Ez a panaszra és tiltakozásra való jogra ugyanúgy vonatkozik, mint az egyéni és csoportos érdekérvényesítési eszközök alkalmazására.

- ❖ A szociális ellátásokhoz való hozzáférésre mindenkinek joga van függetlenül vallási, felekezeti, etnikai, nemi, fizikai és mentális helyzetétől. Az egyenlő esélyű igénylés és az egyenlő elvű elbírálás feltételeit diszkriminációtól mentesen kell biztosítani.
- ❖ A szociális ellátások fontos funkciója az egyén autonómiájának, képességeinek megerősítése, egyedül-létének oldása. Biztosítani kell a gyermekek és felnőttek családban éléshez való jogát.
- ❖ A helyi szociálpolitikának a szociális segítségre szoruló polgárok jogai mellett tiszteletben kell tartania a település polgárainak egyéb jogait és érdekeit is. Ezek közé tartozik a döntések nyilvánossága, a források ésszerű felhasználása és kalkulálhatósága, az igazgatási eljárások egyszerűsítése, az ellenőrizhetőség biztosítása, a civil szervezésekkel és egyéb ellátó szervezetekkel való együttműködés fejlesztése, és az ehhez kapcsolódó eljárások új formáinak kialakítása.
- ❖ A helyi szociálpolitika fontos feladata a kirívó esélyegyenlőtlenségek mérséklése, valamint az ebből adódó társadalmi feszültségek (a marginalizálódás, a kirekesztettség) csökkentése, a szegénységben élők esélyeinek, önálló boldogulási lehetőségeinek javítása. Ezen problémák kezelése a rendelkezésre álló források célzott felhasználását kívánja. A helyi szociálpolitikának közre kell működnie abban, hogy megelőzze a polgárok kisodródását a társadalom perifériájára.

*

Alapelveket és jogokat említünk, de a súlyosan hátrányos helyzetű, otthontalan emberek számára gyakran nem a jog a kérdés, hanem az élet. Az életminőség javítása, az integráció a munka világába, az egészség helyreállítása azonban túl van az ombudsman aktív tevékenységi körén, a törvényben biztosított reparációs jog gyakorlásán. Egy-egy krízis helyzet azonnali megoldása valamennyi döntéshozó, és/vagy civil segítő naprakész tudását és cselekvési bázisát megmozgatja. Az alapelvek kijelölése a szociális ellátások fejlesztésében érdekelt politikusok és szolgáltató szakemberek közös érdeke. Szabályozott keretek között csak így lehetséges az együttműködés.

*

Semmilyen politikai szándék nem hozhatja az önkormányzatokat olyan helyzetbe, hogy rászoruló polgáraitól pusztán finanszírozási, esetleg ideológiai okok miatt, vagy egyszerűen megfelelő adatok hiányában ne tudjon, vagy ne legyen képes gondoskodni.

*

A kirekesztés a többségi társadalom pánikreakciója, torzítja a mérlegelési opciót. Az integráció (visszavezetés) lehetősége feltételez egy olyan alternatív gondolkodást, melyből nem a „rendesinálás” pszeudoszociális ösztársadalmi igénye, hanem egy valóban toleráns, alkotmányos értékrenden nyugvó, hosszú távú megoldás modellezhető. Az utcán „létező”, ennél fogva de facto életveszélyben lévő ember alapvető jogai nem szűnnek meg az otthontalanná válással. A „törvényen kívüliség” nem jelent egyúttal alapjogvesztést.

Budapest, 2008. szeptember 22-én

„Önkormányzati Szociális Charta”

Az önkormányzati szociálpolitika alapelvei

Ebben a dokumentumban rögzítjük azokat az alapelveket, amelyek meghatározzák cselekedeteink kereteit. A politikusokon és a szakembereken múlik, hogy mennyire tudják az elfogadott alapelveket és a gyakorlatot egymással összhangba hozni. Ez nemcsak a döntéseket hozó helyi politikusoknak ad feladatot, hanem a végrehajtásban, döntés-előkészítésben dolgozó szakembereknek is.

1.1. Alapelvek

- ❖ A helyi politikusok, köztük a szociálpolitikával foglalkozók feladata, hogy a polgárok otthonuknak érezhessék a települést, ahol élnek.
- ❖ A polgárok önszerveződése, szolidaritása, érdekképviselése minél szélesebb keretek között szerepet kapjon a társadalmi kohézió erősítésében.
- ❖ A közszereplők felelőssége, hogy megakadályozzák a település társadalmának szétszakadását, csoportok, vagy egyének kiteszítottságát, erősítsék a település társadalmának integrációját.
- ❖ A helyi szociálpolitika gyakorlati alapelveként fogalmazható meg, hogy az ellátás középpontjában a szociális segítségre szoruló polgár áll.
 - ❖ A szociális segítségre szoruló polgár elidegeníthetetlen joga emberi méltóságának, állampolgári jogainak tiszteletben tartása a szociális eljárások során is.
 - ❖ Minden szociális ellátásért folyamodó és abban részesülő ügyfélnek joga van személyes önállóságára, erkölcsi méltóságának megtartására.
 - ❖ A szociális ellátások célja e képességek elismerése és támogatása. A szociális ellátások révén arra kell törekedni, hogy az ügyfelek életfeltételei jobbra váljanak, hogy teljesebb jogú tagjai legyenek a társadalomnak, hogy jogaik és érdekeik érvényesítésére képes polgárai legyenek az országnak.
 - ❖ Az ellátások meghatározásában és nyújtásában az ellátottak aktív részvételére kell törekedni. Ez a panaszra és tiltakozásra való jogra ugyanúgy vonatkozik, mint az egyéni és csoportos érdekérvényesítési eszközök alkalmazására.
 - ❖ A szociálpolitikai ellátásokhoz vallási, felekezeti, etnikai, nemi, fizikai és mentális helyzetétől függetlenül mindenkinek joga van. Az egyenlő esélyű igénylés és az egyenlő elvű elbírálás feltételeit diszkriminációtól mentesen kell biztosítani.
 - ❖ A szociális ellátások fontos funkciója az egyén autonómiájának, képességeinek megerősítése, egyedül-létének oldása. Biztosítani kell a gyermekek és felnőttek családban éléshez való jogát.
- ❖ A helyi szociálpolitikának a szociális segítségre szoruló polgárok jogai mellett tiszteletben kell tartania a település polgárainak egyéb jogait és érdekeit is. Ezek közé tartozik a döntések nyilvánossága, a források ésszerű felhasználása és kalkulálhatósága, az igazgatási eljárások egyszerűsítése, az ellenőrizhetőség biztosítása, a civil szerveződésekkel és egyéb ellátó szervezetekkel való együttműködés fejlesztése, és az ehhez kapcsolódó eljárások új formáinak kialakítása.
- ❖ A helyi szociálpolitika fontos feladata a kirívó esélyegyenlőtlenségek mérséklése, valamint az ebből adódó társadalmi feszültségek (a marginalizálódás, a kirekesztettség) csökkentése, a szegénységben élők esélyeinek, önálló boldogulási lehetőségeinek javítása. Ezen problémák kezelése a rendelkezésre álló források célzott felhasználását kívánja. A helyi szociálpolitikának közre kell működnie abban, hogy megelőzze a polgárok kisodródását a társadalom periferiájára.

Az alapelvek kijelölése a szociális ellátások fejlesztésében érdekelt politikusok és szolgáltató szakemberek közös érdeke. Szabályozott keretek között csak így lehetséges az együttműködés.

1.2. Intézmények, eljárások fejlesztése

A helyi szociálpolitika feladata, hogy az intézményi és pénzügyi lehetőségek keretei között kialakítsa a segítségnyújtás azon formáit és eljárásait, amelyek a megfogalmazott alapelveknek megfelelnek.

- ❖ Fokozatosan pótolni kell a ma még hiányzó helyi szociális ellátó intézményeket.
- ❖ Meg kell erősíteni a segítségre szoruló polgárokhoz közel lévő ellátási formákat.
- ❖ A speciális hátrányokra tekintettel ösztönözni szükséges a differenciált alapellátó és szakosított ellátást.
- ❖ Ennek során kulcsszerepe van az ágazatok közötti együttműködés fejlesztésének, az önkormányzatok közötti és a nem-önkormányzati szervezetekkel való együttműködési formák, eljárások bővítésének.
- ❖ Időszerű a szektorsemleges "verseny" szabályainak a kialakítása és ezen belül az "esetmenedzselés" újszerű feladataihoz való alkalmazkodás annak érdekében, hogy ki-ki a neki legmegfelelőbb ellátási formához juthasson.
- ❖ Az európai gyakorlatnak megfelelően – alapos szakmai munkára támaszkodva – fokozatosan ki kell alakítani az igénybe vevők és a szolgáltatók, vagyis a segítségre szoruló és az ellátó intézmények közötti szerződések rendszereit.
- ❖ Ezek a szakmai célok, valamint az, hogy átlátható legyen az adófizető polgárok pénzének felhasználása, megkövetelik az egyes ellátási formák konkrét szakmai tartalmának részletes kimunkálását, az ún. szakmai, intézményi standardok kialakítását.

2.1. Szociális igazgatási feltételek

Az ország több, mint 3000 helyi önkormányzatának önállóságát tudomásul véve is lehetséges feladat a kormány és az önkormányzatok, valamint az önkormányzatok egymás közötti megállapodásainak és szerződéseinek a megkötése. E megállapodások eredményezhetik a szociális ellátások racionális működési feltételeinek javulását és az igazgatási feladatok munkamegosztását.

Az önkormányzatközi együttműködés közös akaratot és szándékot feltételez. A kooperáció azonban nem csupán akaratú kérdés, hanem a gyakorlatba átültethető elvek érvényesítését és a közösen működtetett mechanizmusok gyakorlását is jelenti. Ennek megfelelően:

- ❖ Javítani kell az ellátásokhoz való hozzájutás átláthatóságán.
- ❖ Csökkenteni kell az ellátásokból indokolatlanul kimaradó és lemorzsolódó, elvileg igényjogosultak számát. A lelegelettebbek sem maradhatnak ki a támogatások köréből kulturális, a hivatali ügyintéztést nehezítő hátrányaik miatt.
- ❖ Mind az átláthatóság, mind a bürokratikus hatékonyság szempontjából kívánatos az igazolási eljárások és dokumentumok egyszerűsítése és egységesítése, a dokumentumok önkormányzatok közötti átadhatósága szervezési-technikai feltételeinek megteremtése.
- ❖ Egységesebbé lehet tenni a különféle ellátásokra való jogosultság szempontjait és mértékeit.
- ❖ A szolgáltatási területeken javítani kell a szolgáltató intézmények és vállalkozások ellenőrzésének és tárgyyszerű értékelésének feltételeit. Ez fontos szempont a fogyasztóvédelem és minőségellenőrzés területén is.

- ❖ Az igazgatási feltételrendszer fejlesztése érdekében rendszeressé kell válnia az igazgatási szakemberek közötti tapasztalatcserének. Ennek során széles körben ismertté válhatnak a bevált megoldások, az elért sikerek, a változások tapasztalatai és konklúziói.

2.2. A helyi önkormányzati szociálpolitika célcsoportjai, a szociális kirekesztettség enyhítése, a település szociális integráltsága

Számos polgár számára a szociális eszközök nyújtják a megélhetés kizárólagos forrását. Az ország és az egyes települések társadalmi békéje, társadalmi kohéziója szempontjából kiemelt feladat azokat a polgárokat a normális lét felszínén tartani, akik másképp, maguktól erre nem lennének képesek.

E probléma mindenek előtt a következő szegény rétegeket veszélyezteti:

- ❖ Különösen hátrányban vannak azok az idősek vagy rokkantak, akiknek sem biztosítási jövedelemre nincsen joguk, és családjuk, rokonságuk sincs, akik befogadnák és eltartanák őket.
- ❖ Vannak, akik nem jogosultak a "klasszikus" szociálpolitikai ellátásokra, mert nem is túl öregek, nem is túl betegek, de már hosszú ideje nincs munkájuk és önálló jövedelmük. Ezt a csoportot a hajléktalanná válás veszélye is nagymértékben fenyegeti.
- ❖ Különösen veszélyeztetett az, akit etnikai hovatartozása miatt előítélettel kezel a többségi társadalom.
- ❖ Többszörösen sújtott az is, aki normasértő magatartása, "szerfüggősége", vagy büntetett előélete miatt képtelen segítség nélkül beilleszkedni az őt befogadni nem hajlandó társadalomba.
- ❖ A töredék családokban, nagycsaládokban, alacsony jövedelmű családokban élő gyerekek veszélyeztetettsége egyre fontosabb összetevője a szegénységnek, ezért e korcsoport szegénységének enyhítése ugyancsak kiemelt feladat.
- ❖ A szegénység áldozatai mellett szintén kirekesztettséget eredményezhet az öregség, a mentális és fizikai egészség hiánya. Az igen öreg, mozgásában súlyosan korlátozott, valamint a fogyatékos polgárok társadalmi életfeltételeinek megfelelő szintű biztosítása szintén a szociálpolitika kötelessége.

A marginalizálódott és szegény csoportok nem megfelelő szintű szociális ellátása más területeken is súlyos problémákhoz vezethet. E problémák könnyen kriminalizálódhatnak, elmérgesedésük ronthatja a települések közbiztonságát, általános közhangulatát és arculatát is.

2.3. A szociális források és feladatok mértékének, egymáshoz való arányának várható alakulása

- ❖ A feladatokat és igényeket növeli a társadalom folytatódó elöregedése; egyre bővülő létszámú, igen öreg időszerű lakosságot kell ellátni. Mindez nemcsak mennyiségi, hanem minőségi kihívást is jelent. A feladat elsősorban a szociális és egészségügyi ellátások közötti szakmai és szervezeti határterületeken jelentkezik.
- ❖ Ugyancsak bővülő feladatkört vetít előre a munkanélküliség időtartamának növekedése is. A tartós munkanélküliségből következő helyzetek kezeléséhez a mai intézményrendszert fejleszteni és bővíteni kell. A tartós munkanélküliség kockázatával különösen sújtott rétegek – a roma lakosság, a hajléktalanok, korlátozott munkaképességgel rendelkezők – ellátása és segítése szintén így valósítható meg.
- ❖ A feladatorientált – tehát nem intézmény-orientált – finanszírozás jelentősen javíthatja az ellátások hatékonyságát. Ki kell alakítani az integráltabb forrásfelhasználás feltételeit.

- ❖ Ez jelentős hatást gyakorolhat a feladatok és források arányának viszonyára, érinti a feladat- és forrás-átcsoportosítás kérdéseit is. Hasonló problémák nemcsak a központi és önkormányzati alapok viszonyában várhatóak, hanem a önkormányzatok közötti viszonyrendszeren belül is.
- ❖ A szakmapolitika a bentlakásos intézményi ellátásra nehezedő nyomást az otthoni, családi környezetbe eljuttatott szolgáltatások fejlesztésével akarja tehermentesíteni. Sajátos problémát vet fel az átmenet időtartama alatt felmerülő, változó összetételű működtetési kiadások finanszírozása. Az átmenet alatt a működtetés költségei jellemzően magasabbak, mint egy kialakult rendszer kereteiben. Arra célszerű törekedni, hogy a csökkenő kapacitásokból származó megtakarítások átcsoportosíthatóak legyenek az újonnan fejlesztendő szolgáltatási területekre. Ezek a megtakarítások jelenleg központi szinten mutatkoznak. A feladatok és a források megosztása az egyes ágazatok között nem megoldott. Megválaszolásukra a mai viszonyok között a konkrét projektek kapcsán látszik esély.

2.4. Szektorsemleges finanszírozás

Napjainkra igen színes paletta alakult ki a szociálpolitikai intézmények típusai között. Sajátos, meghatározó kört jelentenek a különféle vállalkozási és nonprofit formában tevékenykedő, egyházi és világi nem-állami szervezetek. E szervezetek térnyerését a politika és a széles körű lakossági nyilvánosság egyaránt pozitívan értékeli.

- ❖ Megkerülhetetlen az önkormányzati politikák világos megfogalmazása, hogy milyen területeken, feltételekkel kívánnak együttműködni a nem-állami szervezetekkel.
- ❖ Meg kell határozni, hogy milyen megállapodási keretekben kívánják az önkormányzatok bevonni a nem-állami szervezeteket a feladatok ellátásába.
- ❖ Nagy gondosságot igényel az igazságos és méltányos elosztás biztosítása e szolgáltatási területeken. El kell kerülni, hogy a szociális ellátások finanszírozási forrásai túlzott arányban az amúgy is piacképes kereslet dotálására fordítódjanak. Éppen ezért a megfelelő ügyfélkör ellátására vonatkozó előírásokban különös gonddal szükséges eljárni.
- ❖ A nem-állami szervezetek közfinanszírozásának alapvető jogi eszköze a szerződés. Olyan szerződés, amely képes a kölcsönös érdekeknek megfelelő garanciarendszert felállítani és intézményesíteni.

Nyilatkozat

Alulírott dr. Dietz Ferenc

Szentendre Város polgármestere

Kijelentem, hogy az

**Önkormányzati Szociális Charta – Az önkormányzati Szociálpolitika
alapelvei**

című állásfoglalás tartalmával egyetértek, aláírásommal csatlakozom a
támogatóihoz.

Dátum:

.....
Aláírás

Nyilatkozat

Alulírott(NÉV)
.....(születési hely, dátum)

Kijelentem, hogy a

Szociális Charta „Emberi méltóság – Korlátok nélkül”

című állásfoglalás tartalmával egyetértek, aláírásommal csatlakozom a támogatóihoz.

Dátum:

.....
Aláírás